

SOSYAL GÜVENLİĞİN TASARRUF EĞİLİMİNE TESİRLERİ: TEORİK GÖRÜŞLER

Yusuf ALPER*

ÖZET

Sosyal güvenlik, özellikle gelişmiş ülkelerde büyük miktarda kaynağın tahsis edildiği önemli bir sektör haline gelmiştir. 1970'li yıllarda petrol bunalımı ile başlayan iktisadi durgunluğu aşmak için çalışan ve çözüm yolları arayan iktisatçılar, sosyal güvenlik harcamalarının da temel iktisadi değişkenlere, bu arada da tasarruflara olan tesirlerini araştırmışlardır. Analitik modelle ilgili önemli darboğazlara rağmen, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini ortaya koyan değişik teorik görüşler geliştirilmiştir. Teorik çalışmalar, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimini artırıcı ve azaltıcı tesirleri potansiyel olarak taşıdığı, net tesirin ise ancak ampirik çalışmalarla tesbit edilebileceğini ortaya koymuştur.

SUMMARY

In the 1980's, a number of developed countries were spending up to a third of their gross domestic product on social security. With the oil crisis of 1973, the rate of economic growth started to decline. Many authors wanted to research the impacts of social security expenditures on main economics variables, such as on investment, employment and particularly on savings.

There are many effects of social security on private saving. The obvious is that one cannot get a clear cut view on the direction of the net effect of social security expenditures on private savings through theoretical discussions. Therefore, the majority of the researchers share the belief that some further empirical work has to be done in this field.

GİRİŞ

Huzurlu bir toplum hayatının vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilen sosyal güvenliğe, II. Dünya Savaşından sonra takip edilen "sosyal refah devleti" politikaları içinde geniş yer verilmiş, temel insan haklarından biri kabul edilerek yaygınlaştırılması ve standartlarının yükseltilmesi gayesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

1950-70 yılları arasındaki hızlı ve istikrarlı iktisadi gelişme, ekonomilerin, sosyal güvenlik için yapılan harcamaların mali yüküne katlanmalarını kolaylaştırmış ve

* Yard. Doç. Dr.; Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi.

bu yükün hissedilmemesini sağlamıştır. Nitekim, 1970'li yıllar başında, gelişmiş batılı ülkelerde sosyal güvenlik harcamalarının milli gelir içindeki payı % 20'lere ulaşmış, sosyal güvenlik büyük miktarda kaynağın tahsis edildiği önemli bir sektör haline gelmiştir.

1970'li yıllarda iki önemli gelişme ortaya çıkmıştır; bunlardan ilki, petrol bunalımı ile başlayan iktisadi kriz ve bu krizin sürekli olma eğilimini göstermesidir. İkincisi ise, sosyal güvenlik harcamalarındaki artışın hızlanarak devam etmesidir¹. Bu iki gelişme, sosyal güvenlik harcamalarının getirdiği yükü ekonomilerin katlanmada güçlüklerle karşılaşmalarına yol açmış, iktisadi durgunluğun sebeplerini anlamak ve çıkış yolları bulmak için çalışan iktisatçılar, bu sektör üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır. Sosyal güvenliğin gelir dağılımına, emek arzı ve istihdamına, tasarruf eğilimine sermaye birikimine ve yatırımlara, bir bütün olarak iktisadi gelişmeye tesirleri araştırılmıştır. Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine ve buna bağlı olarak da, sermaye birikimine tesirleri de bu çerçevede ele alınan hususlardan biri olmuştur.

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirleri, önce mikro seviyede ele alınmış, ferdin tüketim-tasarruf tercihlerine olan etkileri üzerinde durulmuştur. Mikro verilerden hareket edilerek makro seviyede sermaye birikimine ve iktisadi gelişmeye tesirleri araştırılmıştır. Bu arada, sosyal güvenliğin iktisadi tesirlerini ortaya koymaya yönelik olarak yapılan çalışmaların gelişmiş ülkelerde ve özellikle de A.B.D.'de yoğunlaşmış olduğunu belirtmemiz gerekir. Nitekim bu çalışma içinde yer verilecek araştırmalar büyük ölçüde bu ülkelere yöneliktir.

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirleri üzerine yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar, sosyal güvenlik felsefesine yönelik önemli eleştirileri de beraberinde getirmiş, devlet müdahalesinin asgari seviyeye indirildiği sistemler teklif edilmiştir.

I. ANALİTİK MODEL VE MODELLE İLGİLİ PROBLEMLER

Sosyal güvenlik, ferdin iktisadi hayatı ile ilgili tüketim-tasarruf ve çalışma-boş zaman tercihlerine tesir ederek tasarruf eğilimini değiştirmektedir. Tasarruf eğiliminde meydana gelen bu değişikliğin teorik olarak mahiyetini ortaya koymak ve ampirik olarak da yönünü ve derecesini hesaplamak için önce uygun analiz metodunun teşkil edilmesi ihtiyacı vardır.

İktisat teorisi, temel iktisadi tercihler belirlenirken, insanların davranışlarını nasıl şekillendirdikleri, ne kadar uzun dönemli plânlar yaptıkları ve sahip oldukları bilgileri gelecekle ilgili kararlarında nasıl kullandıkları hususunda tam ve yeterli davranış modelleri geliştirememiştir². İnsan davranışlarını izah etmeye yönelik olarak

- 1 Nitekim AET üyesi ülkelerde bu gelişme seyrini görmek mümkündür. 1970-80 arasındaki 10 yıllık dönemde sosyal güvenlik harcamaları Lüksemburg'da % 61.6, İrlanda'da % 66.7 nisbetinde yükselirken, Hollanda, Fransa ve Danimarka'da da artış nisbeti % 50'ler civarında gerçekleşmiştir. Sosyal güvenlik harcamalarındaki artışlar için bkz. Peymann, Philippe - Perelman Sylvie, "Sosyal Güvenlik", *Avrupa-79*, Mart 1983, s. 8.
- 2 Carmichael, Jeffrey - Hawtrey, Kim; "Social Security, Government Finance and Savings", *Economic Record*, December 1981, s. 332.

geliştirilen üç model ve bu modellerin temel çizgileri kısaca şu şekilde özetlenebilir³ ;

Hayat devresi modeli (The life - Cycle Model), fertlerin iktisadi kararlarını alırken, kendi hayat sürelerinin bütününe ihtiva eden plânlar yaptıklarını kabul eder. Modele göre, fertler, içinde buldukları zaman dilimi içinde, sahip oldukları her türlü kaynağın şimdiki ve gelecek dönemdeki değerlerini tam olarak bilmekte, çalışma-boş zaman ve tüketim-tasarruf tercihlerini bu belirlilik altında yapmaktadır. Modelin en önemli varsayımı, karar alma için gerekli bütün değişkenler hakkında fertlerin tam bilgi sahibi olmasıdır.

Hayat devresi modelinin en önemli eksikliği, aile fertleri arasındaki gelir transferini izah etmede yetersiz kalmasıdır. Çok nesilli model (The Multigenerational Model), miras bırakma arzusunun ölüm tarihinin bilinmemesinden kaynaklanan tesadüfi bir olay olmadığı, fertlerin bilinçli olarak miras bırakma arzusunda oldukları, dolayısı ile kendi hayat dönemlerinden daha uzun bir süre için plânlar yaptıklarını varsaymaktadır. Bu modelde de insan, sahip olduğu bütün kaynakları bilerek uzun dönemli rasyonel kararlar alan birimler olarak kabul edilmektedir.

Kısa dönemli model (The short - horizon model), insanların birçok sebebe bağlı olarak rasyonel davranmadıkları, kararlarını belirsizlik altında ve kısa dönemli olarak verdiklerini ileri sürmektedir. Model, hayat devresi ve çok nesilli modellerin belirlilik ve rasyonel davranma varsayımlarına bir itiraz olarak geliştirilmiştir.

Her üç modelin de insan davranışlarına kısmi izahlar getirdiği, ancak bütünü tam olarak açıklayamadığı bir gerçektir. Sosyal güvenliğin karmaşık yapısı dikkate alındığı zaman, her üç modelin tek başına sosyal güvenliğin tesirlerini açıklamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Ancak, hayat devresi modelinin bazı varsayımları değiştirildiği zaman, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini açıklayan en iyi çerçeveyi vermektedir⁴ .

II. TEORİK GÖRÜŞLER

Hayat devresi tasarruf modeli, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini inceleyen çalışmalar için bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Bu bakımdan biz de çalışmamızda, hayat devresi modelini esas alacak, önceki görüşleri geleneksel görüşler, sonrakileri ise diğer görüşler başlıkları altında toplayacağız. Bu tasnif, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimi üzerine olan çalışmaların seyrini de kronolojik olarak takip etme imkânı verecektir.

A. Geleneksel Görüşler

Keynezyen mutlak gelir hipotezine göre, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini, sosyal güvenlik prim ve ivazlarının cari gelir üzerindeki etkileri tayin edecektir. İnsanları kısa dönemli olarak düşünen (myopic) ve davranışlarını kısa dönemler için düzenleyen birimler olarak kabul eden mutlak gelir hipotezi; daha çok

3 Bu modellerle ilgili varsayımlar ve eleştirileri için bkz., Aaron, Henry, J., *Economics Effects of Social Security*, The Brooking Institution, Washington D.C., 1982, s. 10-25.

4 Feldstein, Martin; "Social Security", Induced Retirement and Aggregate Capital Accumulation", *Journal of Political Economy*, Vol: 82, No: 5, 1974, s. 906.

makro seviyedeki analizler için uygun bir çerçeve sunmakta sosyal güvenlik prim ve ivazlarının uzun dönemde fertlerin tasarruf eğilimlerine tesir etmeyeceğini ileri sürmektedir⁵.

Bir model çerçevesine oturtulamamakla birlikte, geleneksel görüş taraftarları sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirleri ile ilgili olarak, zıt tesirlerinin olduğunu ileri sürmektedirler. Nitekim, bu görüş taraftarlarından Friedman, devlet öncülüğündeki sosyal güvenlik programlarının varlığının, fertlerin özel gönüllü tasarruflara ihtiyacını azalttığını ve tasarruf eğiliminin menfi olarak etkilendiğini belirtmektedir⁶.

Katona ve Cagan, anket çalışmaları sonucunda, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirleri konusunda önemli sonuçlara ulaşmışlardır. Cagan, sosyal güvenlik müesseselerinin kapsamında olan fertlerin, kapsamda olmayanlara göre daha yüksek tasarruf eğilimine sahip oldukları sonucuna varmış ve bu tesiri, "Görgü tesiri" "recognition effect" olarak adlandırmıştır⁷. Buna göre, herhangi bir sosyal güvenlik programının kapsamında olan fertler, tehlike bilincinin artması sebebiyle tasarruflarını artırmaktadırlar.

Katona, psikolojik verilerden de büyük ölçüde faydalandığı tüketici araştırmasında, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimini artırdığı sonucuna ulaşmış, Cagan'ın elde ettiği sonucu desteklemiştir⁸.

Kısaca özetlemek gerekirse, geleneksel görüşler, sosyal güvenliğin ikame tesiri ile tasarruf eğilimini azalttığını, eğitici tesiri ile de tasarruf eğilimini güçlendirdiğini ortaya koymakta, ancak hangi tesirin daha kuvvetli olduğu hususunda yeterli bilgi verememektedir.

B. Hayat Devresi Modeli İle İlgili Görüşler

Hayat devresi modeline göre tasarruf, ihtiyarlık dönemindeki (daha genel bir ifade ile tehlike dönemlerindeki) sosyal güvenlik ihtiyacını karşılamak için yapılmaktadır. Bu temel varsayım, hayat devresi modelinin sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini incelemek için en uygun çerçeveyi sunmasını sağlamaktadır. Bu modelde göre sosyal güvenlik, birçok aile için sosyal güvenlik ihtiyacını karşılayan bir vasiyet olmaktadır⁹.

Ancak, hayat devresi modelinin ilk geliştirilen şekline sonradan büyük eleştiriler gelmiş ve modelin varsayımlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu sebeple,

-
- 5 Williamson, Samuel H. - Jones, Warren L.; "Computing the Impact of Social Security Using Life-Cycle Consumption Function", *The American Economic Review*, Vol: 73, No: 5, December 1983, s. 1036.
 - 6 Friedman, Milton; *A Theory of Consumption Function*, Princeton University Press, Princeton, 1957, s. 123.
 - 7 Cagan, Philippe, *The Effect of Pension Plans on Aggregate Savings*, Nat. Bur. Eco. Res. New-York, 1965'den Zikreden, Feldstein Martin, "Induced Retirement ...", s. 907.
 - 8 Katona, George, *Private Pensions and Individual Savings*, Ann Arbor Survey Research Center Institute for Social Research, Michigan Uni. 1964'den zikreden, Munnell Alicia H., "The Impact of Social Security on Personal Saving", *National Tax Journal*, Vol: XXVII, No: 5, 1976, s. 554.
 - 9 Fildstein, Martin; "Social Security and Saving: The Extended Life-Cycle Theory," *The American Economic Review*, Vol: 66, No: 3, May 1976, s. 77.

hayat devresi modeli ile ilgili görüşleri, geleneksel hayat devresi modeli ve genişletilmiş hayat devresi modeli başlıkları altında inceleyeceğiz.

1. Geleneksel Hayat Devresi Modeli İle İlgili Görüşler

Geleneksel hayat devresi modelindeki ferdin davranışlarının izahı ile sosyal güvenlik sisteminin fonksiyonları arasında bir uyum vardır¹⁰. Sosyal güvenlik programları, fert adına hayat devresi modelindeki davranış tarzına uygun bir fonksiyon görür. Sosyal güvenlik sistemlerinde, fertlerin ne kadar süre ile ne miktarda prim ödeyeceği ve ne miktar ivaz alacağı belirlidir. Bu bakımdan sistem tam bir belirlilik altında çalışır.

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini, sosyal güvenlik programlarının fertlerden tahsil ettiği primlerin bugünkü değeri ile, onlara ödediği ivazların bugünkü değeri arasındaki ilişki tayin etmektedir.

Birinci durum, ferdin ödediği primlerle aldığı ivazların bugünkü değerinin birbirine eşit olduğu durumdur. Böyle bir program aktüaryal olarak dengededir ve adil bir sistemdir. Bu durumda sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesir etmesi beklenmez. Çünkü fert, ivaz ve prim değişmelerinin yansıtacağını ve etkisinin nötr olacağını farkındadır¹¹.

İkinci durum, ferdin ödediği primlerin bugünkü değerinden daha fazla ivaz aldığı (değişik sebeplerle bağlı olarak genel olarak böyle bir dengesizlik vardır) durumdur. Daha fazla ivaz alacağını bilen fert tasarruf eğilimini değiştirir ve bu değişme de, tasarrufa olan ihtiyacı azaldığı için tasarruf eğilimini düşürmek şeklindedir¹². Tasarruflardaki azalmanın derecesi ise hane halkının içinde bulunduğu gelir seviyesine göre değişecektir¹³.

Geleneksel hayat devresi modelinin, insanların her zaman rasyonel davrandıkları gibi çok kuvvetli varsayımlarla çalışması, gerçek hayatı yansıtmı bakımından modelin geçerliliğini zayıflatmaktadır.

2. Genişletilmiş Hayat Devresi Modeli İle İlgili Görüşler

Geleneksel hayat devresi modelinin gerçek hayatı ve sosyal güvenliğin karmaşık yapısını dikkate almada yetersiz kalması üzerine, tasarruf eğilimine tesirleri incelemek için modelin temel varsayımlarında değişiklikler yapılmış ve yeni varsayımlar ilâve edilmiştir.

İlk önemli değişiklik çalışma ve emeklilik yıllarının değişmez olduğu varsayımında gerçekleşmiş, fertlerin değişik faktörlerle emekli olma tarihlerinde değişiklik yapabilecekleri kabul edilmiştir. Emekli olma yaşının değişebilir olmasının kabul edilmesi, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimi üzerine zıt yönlü tesirleri olduğu görüşünü de izah etme şansı vermektedir. İkili tesir "Dual Impact" olarak nitelendirilen bu yeni açıklama şu şekildedir¹⁴;

- 10 Alper, Yusuf; "Sosyal Güvenliğin Tasarruf Eğilimine Tesirleri", Basılmamış Doktora Tezi, Bursa, 1985, s. 95.
- 11 Aaron, a.g.e., s. 14.
- 12 Aaron, a.g.e., s. 16.
- 13 Gelir seviyesinin sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerinde meydana getirdiği farklılıklar için bkz. McClements, L.D.; *The Economics of Social Security*, Heinemann Educational Books, Ltd., London 1978, s. 80-82.
- 14 Munnell, a.g.m., s. 555.

Sosyal güvenlik ivazları, fertlerin emeklilik (daha genel olarak tehlikeye maruz kaldıkları) dönemlerde tüketimlerini devam ettirmelerini sağlayan bir servet fonksiyonu görmektedir. Fertlerin böyle bir servete sahip olacaklarını bilmeleri, sosyal güvenlik ivazlarını özel tasarruflara tercih etmelerine yol açmakta ve varlık ikame tesiri ile (asset-substitution effect) tasarruf eğilimlerini azaltmaktadır¹⁵.

İkinci tesir, sosyal güvenlik programlarının fertleri erken emekli olmaya teşvik etmesi ile ortaya çıkmaktadır. Sosyal güvenlik çalışılan yıllar ve emeklilik yılları nisbetini değiştirdiği için, fertler daha uzun emeklilik yılları için çalışma yıllarında daha fazla tasarruf etme ve hayat standartlarındaki düşmeyi önleme gayreti içine girecekler ve tasarruf eğilimlerini artıracaklardır. Bu tasarruf artırıcı tesire de emekliliği teşvik "induced retirement effect" denilmektedir¹⁶.

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimi üzerine olan net tesirini ise bu iki zıt tesirden hangisi kuvvetli ise o tayin edecektir. İkame tesiri daha kuvvetli ise tasarruf eğilimi azalacak, emeklilik tesiri daha kuvvetli ise tasarruf eğilimi artacaktır.

Barro, miras unsurunu modele dahil ederek, sosyal güvenliğin yılı yılına finansman metodunda ilk nesle sağladığı kazancın bu fertler tarafından bırakılmak istenen miras miktarını artıracığı, dolayısı ile tasarruf eğilimlerini güçlendireceğini ileri sürmüştür¹⁷. Sosyal güvenliğin miras vasıtasıyla gerçekleştirdiği nesillerarası transfer tesirlerini negatif miraslar yönünden, yani çocuklardan yaşlılara yapılan gelir transferi bakımından da ele almak mümkündür. Sosyal güvenlik bu tür transferi önemli ölçüde azaltarak, tasarruf eğilimine ferdin durumuna göre değişen tesirlerde bulunabilmektedir¹⁸.

Yaşlanmanın fertlerin tüketim eğilimleri üzerine olan tesirleri ve ölüm tarihinin belirsizliği unsurunun modele dahil edilmesi, hayat devresi modelinin tasarruf eğilimine tesirlerini değiştirmektedir¹⁹.

3. Diğer Görüşler

Belirli bir teorik çerçeveye oturtulmaksızın, sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine doğrudan veya dolaylı tesirleri ile ilgili görüşler ileri sürülmüştür. Dağınık bir görünüm arzeden bu görüşler özetle şu iddiaları getirmektedir.

Sosyal güvenlik sistemi bir bütün olarak ferdin ortalama hayat süresini uzatmaktadır. Emekli olma yaşının ortalama hayat süresindeki artışa paralel olarak yükseltilmemesi halinde, çalışma yılları sabit kalmakla emeklilik yılları uzamakta, tüketim ihtiyaçları artmaktadır. Bu da fertlerin çalışma yıllarındaki tasarruf eğilimini artıracaktır.

Sosyal güvenlik sisteminin toplam tasarruflarda bir azalmaya yol açtığı kabul edilirse, bu azalma sermaye arz ve talebi dengesini arz aleyhine bozacak, sermaye talebi sabit kalacağı için faiz haddi yükselecektir. Yüksek faiz haddi tasarruf eğilimi elastik olan fertlerin tasarruf eğilimini yükseltecektir²⁰.

15 Feldstein, "Induced Retirement ...", s. 908.

16 Munnell, a.g.m., s. 556.

17 Barro, Robert J., "Are Government Bonds Net Wealth", *Journal of Political Economy*, Vol: 82, No: 6, 1974, s. 1103-1107.

18 Alper, a.g.e., s. 106.

19 Alper, a.g.e., s. 108.

20 Mc Clements, a.g.e., s. 88.

Sosyal güvenlik sistemi kurulurken veya daha sonradan düzenlemeler yapılırken, siyasi karar merkezleri seçilme düşüncesi ile, aktüaryal dengeyi düşünmeksizin, belirli kesimlere sürekli veya geçici olarak hak edilmemiş kazançlar sağlayabilirler. Menfaat gruplarının baskıları sebebiyle bu aksaklıkları gidermek sonradan güçtür ve sistemin ilk kuruluş özellikleri devam eder. Böyle bir durum genellikle tasarruflar üzerinde olumsuz tesirler yaratır. Sistemin işleyişi ile ilgili yanlış bilgiler de bu tür olumsuz eğilimleri güçlendirir.

Sosyal güvenlik ivazlarının Milletlerarası standartların üzerinde tespit edilmesi ve tehlikenin cazip hale getirilmesi, ivaz alabilme şartlarının kolaylaştırılması, yanlış istihdam politikaları sebebiyle emeklilik yaşının düşük tutulması veya düşürülmesi gibi işleyiş özellikleri fertlerin tasarruf eğilimlerine menfi tesirlerde bulunur.

Gözlemlere bağlı olarak, sosyal güvenliğin insan davranışları üzerine muhtemel tesirlerini çoğaltmak mümkündür. Ancak bunların sağlam teorik esaslara dayanandırılmaması, çok zaman ikinci derecede kalan tesirler olması ve ölçülebilirlerinin güçlükler arz etmesi, ihmal edilmelerine yol açmaktadır.

III. TEORİK GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇ

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirleri hususundaki teorik görüşlerin sonuçlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

— Sosyal güvenlik, "görgü tesiri" ile fertlerin tasarruf eğilimlerini artırır. Sistemin kapsamında bulunma fertler için eğitici bir fonksiyon görmekte, emeklilik döneminin ihtiyaçları fark edilerek tasarruflar arttırılmaktadır.

— Sosyal güvenlik, fertlerin emeklilik dönemleri için yaptıkları tasarruflara olan ihtiyaçlarını azaltarak "ikame tesiri" ile tasarruf eğilimlerinde düşmeye sebep olmaktadır.

— Sosyal güvenlik, fertleri erken emekli olmaya teşvik ederek çalışma yıllarının kısalmasına, emeklilik yıllarının ise uzamasına sebep olmakta, çalışma yıllarında yapılan tasarrufların miktarını arttırmaya teşvik etmektedir. Bu da "emekliliği teşvik tesiri" olmaktadır.

— Sosyal güvenlik, fertlerin ödediği primlerden daha fazla ivaz ödeyerek, servet tesiri ile gelirlerini arttırmakta, tasarruf eğilimlerini düşürmektedir.

— Sosyal güvenlik, fertlerin miras bırakma arzusuna olan tesirleri ile nesiller arası transferlerin miktarına tesir etmektedir. Yaşlı nesil, kendilerine sağlanan sosyal güvenlik ivazlarının külfetine prim ödeyerek katlanan kendinden sonraki nesilin yükünü hafifletmek için, onlara bıraktığı miras miktarını arttırmaktadır. Bu da tasarruf eğilimlerinin artması anlamındadır. Çocuklardan yaşlılara doğru olan transferlerin miktarı da, sosyal güvenlik tarafından yaşlılara gelir garantisi sağlanması sebebiyle azalmaktadır. Bu sebeple, genç neslin kullanılabilir gelirindeki artmanın tasarruf eğilimlerini arttırması beklenmektedir.

— Sosyal güvenlik, toplam tasarruf eğilimi yanında, gönüllü tasarruf/mecburi tasarruf oranına da tesir etmektedir. Tasarruf azaltıcı tesirlerinin olduğu durumlarda bu oran küçülmekte, aksi takdirde artmaktadır.

— Sosyal güvenlik bu tesirlerinin yanında, ölçülebilir değerler olarak tarif edilmesi güç tesirlere de sahiptir. Yüksek ivaz oranları, ivaz alma hakkının kolaylaştırılması gibi işleyiş özellikleri fertleri tasarruf yapmaktan alıkoyan, atalete sevk eden bir menfi tesirler yaratabilmektedir.

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini analiz etmek için değişik görüşlerden faydalanılmakla beraber, büyük eksikliklerine rağmen hayat devresi modeli en uygun çerçeveyi sağlamaktadır. Bazı varsayımların değiştirilmesi ile teori-deki gelişmeler, bu teorinin sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini izah etme gücünü arttırmaktadır.

Sosyal güvenliğin tasarruf eğilimine tesirlerini izah eden görüşlerin, üç temel güçlkle karşılaştıkları görülmektedir. Bunlardan birincisi, iktisat teorisinin davranışları izah etmede yeterli bir davranış modeli geliştirememiş olması, ikincisi sosyal güvenliğin karmaşık özellikleri ve son olarak da konu ile ilgili ölçülebilir değerlere ait bilgilerin yeterli olmaması yanında, ölçülemeyen çok sayıda değişkenin model dışında tutulmasıdır.

Özet olarak; teorik görüşler sosyal güvenliğin tesirleri hususunda zıt yönlü sonuçlar ortaya koymuştur. Tasarruf artırıcı ve azaltıcı tesirlerden birlikte bahsedilmektedir. Genel olarak sonuçlar bu alanda belirsizliğin olduğu şeklindedir. Yeni teorik görüşlere olan ihtiyaç yanında, mevcut görüşlerin test edilebilmesi için ampirik çalışmaların da yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar, muhtemel tesirin yönünü ve derecesini ölçmeye yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Aaron, Henry, J.; Economics Effects of Social Security, The Brooking Institution, Washington D.C., 1982.
- Alper, Yusuf; Sosyal Güvenliğin Tasarruf Eğilimine Tesirleri (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 1985.
- Barro, Robert, J.; "Are Government Bonds Net Weath", Journal of Political Economy, Vol: 82, No: 6, 1974.
- Cagan, Philippe; The Effect of Pension Plons on Aggregate Saving, Nat. Bur. Eco. Res. New York, 1965.
- Carmichael, J Jeffrey - Hawtrey, Kim; "Social Security, Government Finance and Savings", Economic Record, December 1981.
- Feldstein, Martin; "Social Security, Induced Retirement and Aggregate Capital Acwmlulation", Journal of Political Economy, Vol: 82, No: 5, 1974.
- Feldstein, Martin; "Social Security and Saving: The Extended Life - Cycle Theory", The American Economic Review, Vol: 66, No: 3, 1976.
- Friedman, Milton; A Theory of Consumption Function, Princeton University, Princeton, 1957.
- Katona, George; Private Pensions and Individual Savings, Ann Arbor Survey Research Center Institute For Social Research, Michigan Uni., 1964.
- McClements L.D.; The Economics of Social Security, Heinemann Educational Books, Ltd., London, 1978.
- Peymann - Philippe; Perelman, Sylvie; "Sosyal Güvenlik", Avrupa-79, Mart 1983.
- Williamson, Samuel, H., Jones Warren L.; "Computing The Impact of Social Security Using Life-Cycle Consumption Function", The American Economic Review, Vol: 73, No: 5, December 1983.